

Posudek oponenta diplomové práce:

Tadeáš Michalík, *Myšlení psychedelického*

Vedoucí: Mgr. Jakub Marek, Ph.D.

Katedra obecné antropologie

Předložená diplomová práce je originálním, myslitelsky svébytným, ba svérázným počinem, který nemá na katedře obecné antropologie FHS UK, ale asi ani na FHS UK jako takové, obdoby. Jak téma (pokus *myslet*, co je to psychedelické), tak způsob zpracování (za pomoci silně autorské interpretace myšlení Martina Heideggera od Ladislava Benyovszkého) je ojedinělé – se vším dobrým i špatným, co k takovéto originalitě náleží. Práce je nadstandardně rozsáhlá (samotný text bez všech technických aparátů čítá 87 stran) a je založena na ještě více nadstandardně rozsáhlé literatuře, která je v drtivé většině cizojazyčná. To je na FHS UK skutečný unikát, především v oblasti závěrečných kvalifikačních prací na témata z oboru filosofie. Autor je přitom důkladně seznámen s medicínskou a psychiatrickou terminologií a jejich koncepcemi, které však zmiňuje proto, aby je nechal stranou jako to, oč v práci *právě jít nemá*. Nejedná se tudíž o nekvalifikované dojmy nekompetentního a nevzdělaného studenta, který by si jen tak ze sebe něco „myslel“, protože se mu to líbí. Autor se naopak pokouší o *fenomenologicky* přísnou a *radikálně* fenomenologickou tematizaci psychedelického z psychedelické *zkušenosti*. Jde mu tedy o to, jak máme psychedelické *myslet*, je-li pro nás *závažná* psychedelická zkušenost, a nikoli jakkoli zajištěné výklady odjinud. Autor má téma vskutku důkladně promyšlené a precizně, až skoro spinozovsky vybudované krok po kroku na základě detailních *deskripcí* jednotlivých vrstev výkladu zkušenosti psychedelického. Metodou výkladu i podání je tedy fenomenologická deskripce ve smyslu Heideggerovy „formale Anzeige“ (formální výkaz), jež v konkrétních aspektech vykazuje „obecný“ charakter určující ráz dané zkušenosti s danou záležitostí, v našem případě zkušenosti psychedelického. Fenomenologická deskripce formálního výkazu dovoluje autorovi, resp. brání mu, *aby nemusel* vytvářet nějaká nová stanoviska, nové světy či separované domény pro své pozorování a popis. Podle autorova pojetí a výkladu nevyžaduje psychedelické ani jeho zkušenost žádný speciální přístup, oblasti, sféry, ale ani specializovaný jazyk, nýbrž „po nás pouze vyžaduje, chceme-li ho myslet, abychom vyjasnili motivy, které již strukturují naši zkušenost, a abychom je hlouběji mysleli v jejich provázanosti“ (Závěr, s. 85)

Na s. 7 referovaný obsah dopisu Ernsta Jüngerera nachází svůj románový výraz, až deskripce extrémnosti bdělého vědomí v jeho románu *Na mramorových útesech* při popisu závěrečné lesní bitvy.

Na s. 17 se tvrdí, že psychedelické vůbec nemusí být lidské, že lidské může být jen jednou z jeho podob. *Co je tedy psychedelické samo? Jaký má ontologický status?* Můžeme mít o něm jiné porozumění nežli – tedy nutně reduktivní – lidské porozumění?

Co za citaci je na s. 20? Dohaduji se, že asi z M. Heidegger, *Konec filosofie...*?

Velmi silná pasáž je oddíl „Přítomnění“ (s. 22-26) s uvedením motivu čekání a celkové souvislosti bylo-je-bude-není.

Na s. 28 je patrně vinou práce s anglickým překladem Heideggerova textu řeč o „esenciální[m] dění“, což zajisté v originále muselo být „wesentlich“, čili buď bytostné nebo podstatné. Esenciální je zavádějící nepřesnost.

Na s. 31 je v poznámce 78 věnované „schémátům“ zavedeno sousloví „jak se to má“. Co filosoficky vzato se jím vyslovuje? Co se jím vyjadřuje věcně?

Na s. 37 je první odstavec úseku „Shoda“ příliš proklamativní. Tvrzení by bylo třeba teprve demonstrovat. Takto to působí nepřesvědčivě.

Na s. 37 se začne hovořit o „disponující povaze“: míní se tím Heideggerův „pojmem“ Gestell? (To se zdá potvrzovat pak až na s. 40 oddíl „Disponování“, který je opět velice silný..)

Tamtéž se pracuje s pojmem idea, eidos: Vzhledem k „optickému“ zaměření celé úvahy je překvapující, že autor nevytěží dostatečněji fakt, že idea je nejpřesněji tlumočitelná jakožto výzor: to, co vyhlíží na nás a k čemu vyhlížíme my sami. Z této souvislosti založené a nesené specifickou světelností by se dala vyvodit další významovost pro celou úvahu o psychedelickém.

Tamtéž se rovněž zavádí pojem logos: čím byl do doby, než „dění vzcházení fyzického ze skrytosti se (...) mění na vztah korespondence (...) ve vztahu k *idea*“? Jak to, že se „až nyní“ logos stává řečí? Co byla doposud řeč?

S tím souvisí v následujícím odstavci (s. 38) tvrzení, že patrně teprve „z tohoto korespondování vychází úsilí o *správné* postřehování (...), které bojuje se zdáním a falešností“, což je ale přeci situace konstitutivní pro Parmenidovo myšlení, zatímco zde se zjevně operuje

s Heideggerovým výkladem Platónova myšlení na přechodu k Aristotelovi. Boj se zdáním a falší je přeci od začátku bytostný pro myšlení vůbec, o to více pro myšlení specificky filosofické.

Popis vědomí ve stejnojmenné pasáži (s. 43-47) nepřipouští variantu, že by bylo čímsi, co se utváří, co vzniká a vyvíjí se, čili zastírá se jeho eventuální evoluční povaha. Je to udržitelné? Co by autor namítnul výtce, že bez zohlednění evoluční povahy vědomí je podobný výklad nesmyslný?

Oddíl „Jas jako náležející přítomnému“ (s. 53-60) obsahuje pozoruhodné historické pasáže, ze kterých vyniká zejména pasáž referující o pojetí světla u nedoceněného středověkého učenice Roberta Grossetesta (s. 55-56). Tento autor sám by vydal na strhující a objevnou závěrečnou kvalifikační práci.

Domnívám se, že na s. 65 je konečně „definováno“ psychedelické jakožto „prostupování prahy“, jejichž typologie je uváděna v oddílu „Zohlednění ‚prosté‘ zkušenosti skrze ‚topologický‘ motiv regionu“ (s. 67-71 a po rekapitulaci ještě i na ss. 74-82). Je mez, či jsou meze něčím, co je samo sebou? Nejsou často, ne-li bezvýhradně lidsky stanovené? Neschází výkladu vrstev a mezí explicitně antropologický, anebo dokonce antropogonický výklad? Není tedy lidské (a odtud per analogiím psychedelické) vy-mezeno limenálností, hraničností, a tedy negativitou? Právě pojem negativity v celé práci postrádám nejvíce. To je samé světlo, projasňování, ale světlo je přeci jen tam, kde byla, je a bude tma, stín; mez je tam, kde je zámezí a to, čemu a před čím se brání. Nedochozí přeci i u pozdního Heideggera (v seminářích v Le Thor) k primátu *skrytosti*? (Ten byl však celou dobu – nejméně od 40. let 20. století – při díle v podobě myšlenky *Geheimnis*: tajemství, Schrein: schrána a Gebirg: skrýš, což vše *nota bene* souvisí se smrtí, protože „smrt je jakožto schrána Ničeho skrýší Bytí“, jak píše Heidegger v brémské přednášce *Das Ding*.¹) Není člověk spíše *animal negationis*? A jen kvůli tomu se

¹ M. Heidegger, Gesamtausgabe, III. Abteilung, Bd. 79, *Bremer und Freiburger Vorträge*, Klostermann, Frankfurt/M., 1994, s. 17-18. Týž, Gesamtausgabe, I. Abteilung, Bd. 7 *Vorträge und Aufsätze*, Klostermann, Frankfurt/M., 2000, s. 180: „Die Sterblichen sind die Menschen. Sie heißen die Sterblichen, weil sie sterben können. Sterben heißt: den Tod als Tod vermögen. Nur der Mensch stirbt. Das Tier verendet. Es hat den Tod als Tod weder vor sich noch hinter sich. Der Tod ist der Schrein des Nichts, dessen nämlich, was in aller Hinsicht niemals etwas bloß Seiendes ist, was aber gleichwohl west, nämlich als das Sein selbst. Der Tod als der Schrein des Nichts, birgt in sich das Wesende des Seins. **Der Tod ist als der Schrein des Nichts das Gebirg des Seins.** Die Sterblichen nennen wir jetzt die Sterblichen - nicht, weil ihr irdisches Leben endet, sondern weil sie den Tod

(pak) *může stávat* animal rationale? Není samotné vědomí spíše negací „světa“ a jeho neporušené celistvosti (či „svornosti“, abych se držel terminologie předložené práce), kterou si pak za pomoci logu a vyvinutých nástrojů aplikací a technik neúspěšně zprostředkováváme („integrujeme“), jakmile a dokud žijeme a jsme lidmi? Jaké místo a jaká funkce *by zde nyní* připadly psychedelickému? Jak (pokud vůbec) souvisí s negací?

Předloženou diplomovou práci Tadeáše Michalíka **doporučuji k obhajobě** a navrhuji **výborně**.

26. ledna 2018

doc. Aleš Novák, Ph.D.

als Tod vermögen. Die Sterblichen sind, die sie sind, als die Sterblichen, wesend im Gebirg des Seins. Sie sind das wesende Verhältnis zum Sein als Sein.“ (Zvýraznil oponent.)